

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi käytöstä poistetun maatuulivoimalan purkamisesta ja purkuvakuudesta sekä laiksi rakentamislain muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/7272/2024

Havainnot

1. Laki käytöstä poistetun maatuulivoimalan purkamisesta ja purkuvakuudesta, pykälät ja säännöskohtaiset perustelut

Kommenttimme 1 §:ään – Soveltamisala

Suomen yhteismetsät ry pitää esitetyn lain säätämistä perusteltuna ja soveltamisalan rajoituksia pääosin tarkoituksenmukaisina. On hyvä, että sääntely kohdistetaan napakorkeudeltaan yli 30 metriä korkeisiin maatuulivoimaloihin, joissa purkamisen vaikutukset maan käyttöön ja ympäristöön ovat merkittävämpiä. Rajausta on maanomistajien näkökulmasta selkeä ja kohdistaa lainsäädännön niihin hankkeisiin, joissa purkuvelvoitteiden yhdenmukaistamiselle on todellinen tarve.

Lain tarkoituksen tulisi olla täydentää ja vahvistaa maanomistajan oikeusasemaa, ei korvata sopimusvapautta tai heikentää osapuolten mahdollisuutta sopia tarkoituksenmukaisista ratkaisuista tapauskohtaisesti.

Kommenttimme 2–3 §:ään – Purkamisvelvollisuus ja purkamisen laajuus eräissä tilanteissa

Suomen yhteismetsät ry pitää purkamisvelvollisuutta kannatettavana, sillä se selkeyttää oikeustilaa ja vahvistaa aiheuttamisperiaatetta. Katsomme kuitenkin välttämättömäksi, ettei purkamisvelvollisuus ulotu automaattisesti koko rakenteeseen. Purkamisvelvoitteen tulee kohdistua ensisijaisesti tuulivoimalan maanpäällisiin rakenteisiin, joiden poistaminen on toiminnan päätyttyä perusteltua sekä turvallisuuden että maiseman kannalta.

Maanalaisten perustusten osalta on olennaista, että poistamisen tarve arvioidaan tapauskohtaisesti ja niin, että maanomistajalla on mahdollisuus päättää, missä laajuudessa rakenteita on tarkoituksenmukaista poistaa. SYKE:n selvityksen mukaan perustusten maahan jättäminen aiheuttaa joissain tilanteissa huomattavasti vähemmän välittömiä ympäristövaikutuksia – kuten melua, pölyä ja raskaan kaluston liikennettä – kuin täydellinen purkaminen, ja nämä haitat ovat usein vain paikallisia ja lyhytaikaisia. Täyspurkaminen saattaa sen sijaan kasvattaa lyhyen aikavälin ympäristökuormitusta huomattavasti.

Näistä syistä purkamista koskeva sääntely tulisi muotoilla niin, että osittainen purku on mahdollinen ja luonnollinen vaihtoehto silloin, kun se on ympäristön kannalta perusteltua tai vastaa maanomistajan ratkaisua alueensa myöhemmästä käytöstä. Tämän vuoksi pidämme tärkeänä, että 2 §:ään kehitetään joustavampi sanamuoto, jossa täysi purkaminen ei ole oletus vaan yksi vaihtoehto. Muotoilua tulisi tarkentaa esimerkiksi niin, että “perustukset

voidaan purkaa osittain, mikäli se ei vaaranna maanomistajan alueen käyttöä eikä aiheuta merkittävää haittaa ympäristölle, ja mikäli maanomistaja ja toiminnanharjoittaja näin sopivat”. Tämä korostaisi paikallista, vapaaehtoista sopimista, johon maanomistajat ovat tottuneet ja joka yleensä toimii hyvin, kun osapuolet voivat arvioida maaperän ja alueen käyttömahdollisuudet tapauskohtaisesti.

Kommenttimme 3 § Purkamisen laajuus erityistilanteissa

Mikäli 2 § täsmennetään niin, että purkamisvelvollisuus koskee ensisijaisesti vain tuulivoimalan maanpäällisiä osia ja maanalaisten rakenteiden poistaminen toteutetaan vain maanomistajan sitä erikseen edellyttäessä, 3 §:n sääntely jää monelta osin päällekkäiseksi. Tällöin purkamisen laajuus perustuisi lähtökohtaisesti vapaaehtoiseen ja tapauskohtaiseen arvioon, eikä erillistä viranomaisen poikkeusmenettelyä aina tarvittaisi.

Tämän vuoksi pidämme mahdollisena, että 3 §:n tarpeellisuus arvioidaan uudelleen siltä osin kuin se toistaa jo 2 §:ään sisältyvää päätöslogiikkaa.

Vaihtoehtoisesti, jos 3 § halutaan säilyttää, katsomme välttämättömäksi täydentää sitä niin, että myös maanomistajan nimenomainen vaatimus säilyttää osa perustuksista tai rakenteista tunnistetaan itsenäisenä erityistilanteena. Tällainen tilanne esiintyy käytännössä usein, eikä sitä tule rajoittaa vain ympäristöperusteisiin.

Kommenttimme 4–6 §:ään – Vakuutta koskevat säännökset

Pykälien 4–6 osalta tuemme purkuvakuuden käyttöönottoa, sillä vakuus selkeyttää vastuuta ja suojaa maanomistajaa tilanteissa, joissa voimalayhtiö ei kykene täyttämään velvoitteitaan. Emme kuitenkaan pidä tarkoituksenmukaisena mallia, jossa kunta toimii vakuuksien vastaanottajana ja hallinnoijana.

Kuntien väliset erot ovat merkittäviä niin resursseissa, asiantuntemuksessa, hallinnollisessa kapasiteetissa kuin taloudellisissa edellytyksissä. Jos purkuvakuuksien hallinta jätetään kunnille, se johtaa väistämättä alueellisesti eriarvoiseen kohteluun, jossa maanomistajan oikeusturva riippuu kunnan koosta, viranomaisosaamisesta ja taloustilanteesta. Monilla pienillä kunnilla ei ole valmiuksia eikä riittäviä rakenteita hallita monimutkaisia taloudellisia vakuusjärjestelyjä tai realisoida suuria purkuvastuita.

Esityksen omat perustelut tunnistavat, että vakuuden realisointi tai purkamisvelvollisuuden täytäntöönpano voi olla pienille kunnille merkittävä riski, erityisesti usean yhtäaikaisen purkutapauksen yhteydessä. Juuri tämän vuoksi hallinnointi on syytä keskittää valtiolle — taholle, joka pystyy kantamaan riskin, tekemään yhdenmukaisia ratkaisuja ja varmistamaan tasapuolisen kohtelun koko maassa.

Pidämme selvästi perustellumpana ratkaisuna valtakunnallista mallia, jossa vakuuksia hallinnoisi valtion toimija, esimerkiksi Valtiokonttori. Osa vakuuksista voisi kertyä yhteiseen rahastoon, jota voidaan hyödyntää tilanteissa, joissa yksittäisen hankkeen vakuus ei riitä.

Tällainen valtakunnallinen purkuvakuuspooli olisi hallinnollisesti tehokkaampi ja turvaisi maanomistajan aseman yhdenvertaisesti kaikilla alueilla riippumatta siitä, minkä kokoiseen kuntaan voimala rakennetaan.

Lisäksi on huomioitava, että nykyisessä hankekehityskäytännössä purkuvakuutta kerrytetään asteittain projektin edetessä. Tämä joustavuus on tärkeä säilyttää myös uudessa sääntelyssä, erityisesti pienempien toimijoiden ja hajautetun tuulivoimarakentamisen kannalta.

Ehdotamme täsmennystä 4–6§ seuraavasti:

” Vakuuden hallinnoinnista vastaa valtion viranomainen, joka valvoo vakuuden riittävyttä ja voimassaoloa koko hankkeen elinkaaren ajan. 10 % vakuuksista kerätään perustettavaan valtakunnalliseen purkuvakuusrahoon, jota voidaan käyttää tilanteissa, joissa yksittäisen hankkeen vakuus ei riitä purkamisvelvollisuuden täyttämiseen.”

”Vakuus voidaan asettaa vaiheittain hankkeen elinkaaren aikana, edellyttäen että sen kokonaismäärä vastaa purkukustannuksia ja että valtion keskitetty viranomainen valvoo vakuuden riittävyttä.”

Kommenttimme 7 §:ään – Purkamisesta määrääminen

Pykälässä tarkoitettu menettely on tarpeellinen tilanteissa, joissa voimalan omistaja laiminlyö purkamista koskevat velvoitteensa. Suomen yhteismetsät ry kuitenkin katsoo, että purkamisesta määräämisen ja purkutyön hyväksymisen tulee perustua mahdollisimman riippumattomaan ja valtakunnallisesti yhdenmukaiseen arvioon, eikä yksinomaan kunnan rakennusvalvonnan harkintaan.

Kunnan omat maankäyttö- ja kehittämisintressit voivat joissain tilanteissa olla ristiriidassa purkutyön laajuuden tai lopputuloksen arvioinnin kanssa. Lisäksi kuntien välillä on merkittäviä eroja osaamisessa ja resursseissa, mikä voi johtaa maanomistajien epätasa-arvoiseen kohteluun eri alueilla.

Tämän vuoksi pykälää tulisi täydentää niin, että ennen purkamismääräyksen antamista kuullaan maanomistajaa ja pyydetään lausunto valtakunnalliselta asiantuntijaviranomaiselta. Tämä vahvistaa menettelyn puolueettomuutta ja varmistaa, että purkamistoimien laajuus arvioidaan johdonmukaisesti koko maassa.

Ehdotamme seuraavaa lisäystä pykälään 7§:

” Ennen purkamista koskevan määräyksen antamista on kuultava maanomistajaa sekä hankittava valtakunnallisen asiantuntijaviranomaisen lausunto purkutoimien tarpeellisuudesta ja laajuudesta.”

Kommenttimme 8 §:ään – Voimalan omistajan konkurssi

Pykälä on sisällöllisesti toimiva, mutta tiedonkulun varmistaminen ei riitä yksin. Vakuuden riittävyys ja valtion taustavastuu on varmistettava.

Kommenttimme 9 §:ään – Viranomaistehtävästä kunnalle suoritettava maksu

Korostamme, että hankkeiden kustannukset voivat nousta, jos kunnat voivat periä maksuja laajasta hallinnointitehtävästä. Tämä tulee ottaa huomioon vaikutusarvioinnissa.

Kommenttimme 10 §:ään – Viittaus rikoslakiin

Ei huomautettavaa.

Kommenttimme 11 §:ään – Voimaantulo

Ei huomautettavaa.

2. Laki rakentamislain muuttamisesta, pykälät ja säännöskohtaiset perustelut

Kommenttimme 56 b §:ään – Maatuulivoimalan purkamislupa

Ei huomautettavaa.

3. Liite lausuntopyyntöön

Kommenttimme koskien maatuulivoimalan rakentamista koskevaan lupahakemukseen liitettävää selvitystä voimalan purkamisen kustannuksista

Ei huomautettavaa.

4. HE-luonnoksen luku 4.2, Pääasialliset vaikutukset

Kommenttimme vaikutusten arviointiin

Esityksen vaikutusarvioinneissa on tuotu esiin purkamisvelvoitteisiin ja purkukustannuksiin liittyviä näkökohtia, mutta arviointi ei kaikilta osin kuvaa riittävän tarkasti sitä, miten sääntely vaikuttaa käytännössä maanomistajan asemaan. Taustaselvityksissä todetaan, että perustusten täydellinen purkaminen voi joissain tilanteissa aiheuttaa suurempia välittömiä ympäristöhaittoja kuin osittainen purkaminen, ja että vaikutukset voivat olla paikallisesti merkittäviä esimerkiksi raskaan kaluston ja maaperämuutosten vuoksi. Vaikutusarvioinneissa ei kuitenkaan tarkemmin arvioida sitä, miten lakitekstin yksiselitteinen purkuvelvoite suhteutuu näihin havaintoihin, eikä sitä, millaisia vaikutuksia purkutavan valinnalla on maanomistajan mahdollisuuksiin hyödyntää aluetta joustavasti tai sopia purkamisratkaisusta käytännön olosuhteiden mukaan.

Taloudellisten ja hallinnollisten vaikutusten osalta arviointi tunnistaa vakuusvelvoitteen lisäkustannuksia hankkeille, mutta ei tarkastele tarkemmin, miten nämä kustannukset voivat heijastua maanomistajien saamien maanvuokrien tasoon tai hankkeiden toteutumismahdollisuuksiin erityisesti alueilla, joilla kunnan hallinnolliset resurssit ovat rajalliset. Kuntien roolin vahvistaminen purkuvakuuden hallinnoinnissa ja purkamisen valvonnassa voi lisätä prosessien kestoon ja tasalaatuisuuteen liittyviä eroja, mikä puolestaan vaikuttaa maanomistajan oikeusvarmuuteen ja alueen vapautumiseen jatkokäyttöön. Näiltä osin vaikutusarvioinnin tarkentaminen olisi perusteltua, jotta maanomistajan aseman ja alueen käytettävyyden kannalta keskeiset tekijät tulisivat tasapainoisesti huomioiduiksi.

5. Muut kommentit

Keskeiset yleishavainnot: Muut kommenttimme hallituksen esitysluonnoksen yleisperusteluihin (luvut 1–12, lukuun ottamatta lukuja 4.2 Pääasialliset vaikutukset ja 7 Säännöskohtaiset perustelut)

Ei huomautettavaa.

Yleiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta